

CÁC CHỦ THỂ HOẠT ĐỘNG TRÊN THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN

TS. ĐOÀN TRANH

Trên thị trường chứng khoán có 3 chủ thể chủ yếu tham gia để hình thành nên thị trường này.

1. Doanh nghiệp và chính phủ: Là các chủ thể phát hành các loại tài sản tài chính là nguồn tài sản chủ yếu để giao dịch trên thị trường.

2. Các nhà đầu tư: Là những người tham gia mua, bán, sở hữu và đầu tư vào các tài sản tài chính. Nhà đầu tư có thể được chia thành 2 loại:

- *Nhà đầu tư cá nhân:* là những người có tiền tạm thời nhàn rỗi, thay vì gửi tiền vào tài khoản tiết kiệm, hay đầu tư vào vàng, đất đai,.. có thể tham gia mua bán trên thị trường chứng khoán với mục đích kiếm lời.

- *Nhà đầu tư tổ chức:* là các doanh nghiệp đầu tư chiến lược hoặc các định chế đầu tư thường xuyên mua bán chứng khoán với số lượng lớn trên thị trường. Các định chế này có thể tồn tại dưới các hình thức sau: công ty đầu tư, công ty bảo hiểm, các quỹ đầu tư, công ty tài chính, ngân hàng thương mại và các công ty chứng khoán.

3. Các tổ chức trung gian: là các tổ chức kết nối giữa nhà đầu tư và các chủ thể phát hành chứng khoán. Các tổ chức trung gian trên thị trường chứng khoán đầu tiên là các nhà phát hành là các tổ chức chuyên tổ chức đưa chứng khoán ra thị trường; thường là ngân hàng đầu tư, công ty chứng khoán hoặc một tổ chức phát hành được cấp phép theo luật. Công ty chứng khoán ngoài chức năng phát hành, có thể đảm nhiệm các hoạt động trong lĩnh vực chứng khoán, như môi giới, quản lý quỹ đầu tư, tư vấn đầu tư chứng khoán và tự doanh. Ngoài các tổ chức trên, thì ngân hàng thương mại, công ty tài chính, công ty bảo hiểm, các quỹ đầu tư cũng là các định chế tài chính trung gian hoạt động trên thị trường chứng khoán.

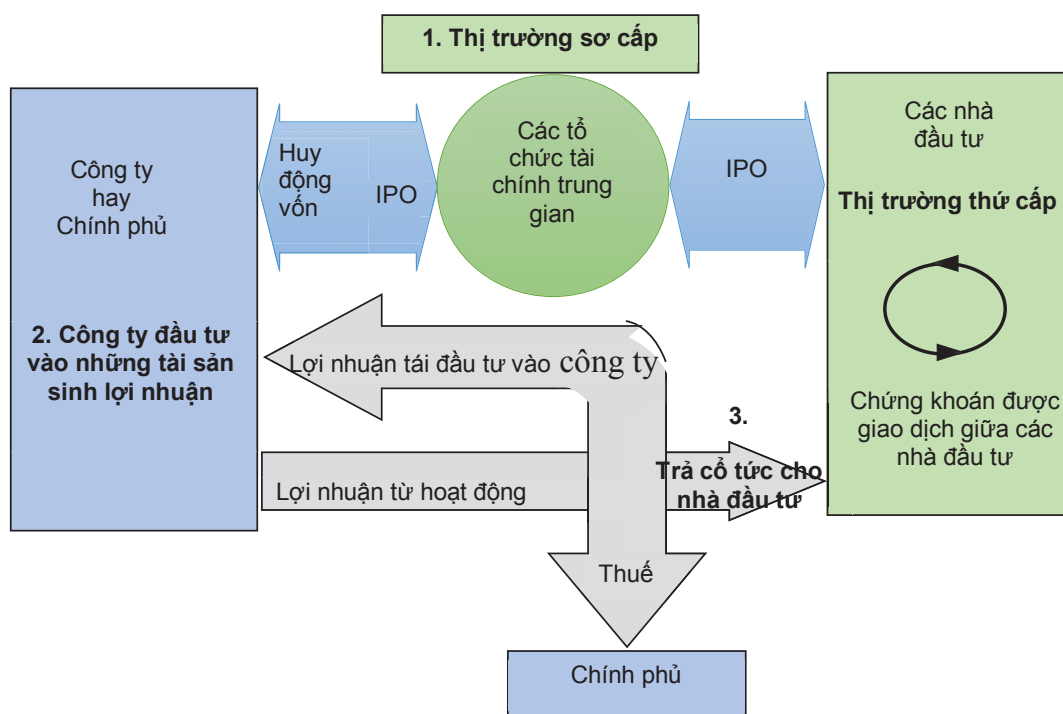
Ngoài ba chủ thể cơ bản hình thành nên các hoạt động của thị trường chứng khoán như trên. Còn có các nhà phân tích thị trường, các tổ chức xếp hạng tín nhiệm, các công ty phần mềm và đặc biệt các tổ chức đào tạo và nghiên cứu nhằm phân tích, đánh giá và xây dựng các mô hình phân tích cơ bản và phân tích kỹ thuật nhằm phục vụ các nhà đầu tư, doanh nghiệp, Chính phủ trong xây dựng và phát triển thị trường chứng khoán hoạt động hiệu quả góp phần vào chức năng huy động vốn cho nền kinh tế.

Hình 1 minh họa các mối quan hệ của các chủ thể chủ yếu trên thị trường chứng khoán.

1. Để huy động vốn, doanh nghiệp phát hành cổ phiếu lần đầu tại thị trường sơ cấp (IPO). Việc phát hành thường thông qua các tổ chức tài chính trung gian như ngân hàng đầu tư hay công ty chứng khoán. Sau đó cổ phiếu của doanh nghiệp sẽ được mua bán trên thị trường thứ cấp bởi các nhà đầu tư cá nhân và tổ chức với mục đích đầu tư vào doanh nghiệp hoặc mua bán vì mục đích chênh lệch giá.

2. Sau khi thu tiền về từ phát hành cổ phiếu, doanh nghiệp chỉ tập trung vào việc mua sắm thiết bị, dây chuyền, nguyên vật liệu và tuyển lao động nhằm tiến hành sản xuất kinh doanh. Quá trình sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp và việc mua bán cổ phiếu của doanh nghiệp trên thị trường chứng khoán dường như diễn ra độc lập. Nhưng thực ra, mỗi bước đi của doanh nghiệp luôn được phản ánh qua giá cổ phiếu trên thị trường, và cổ đông có thể nhìn vào giá cổ phiếu tăng hay giảm để đánh giá năng lực điều hành của ban quản lý. Nếu giá cổ phiếu đi xuống liên tục, đó chính là dấu hiệu cho thấy cần phải thay thế các nhà quản lý cấp cao của doanh nghiệp.

3. Sau mỗi kỳ kinh doanh có lợi nhuận, doanh nghiệp sau khi nộp thuế cho chính phủ, phần còn lại chia cổ tức cho các cổ đông đang nắm giữ cổ phiếu của doanh nghiệp, phần lợi nhuận còn lại được giữ lại để tái đầu tư vào doanh nghiệp. Tùy theo tình hình phát triển của doanh nghiệp và chính sách trả cổ tức, mà lợi nhuận có thể không dùng để chia cổ tức cho cổ đông mà giữ lại toàn bộ cho tái đầu tư, nếu việc tái đầu tư đó đem lại thu nhập vốn cao hơn cho cổ đông.

Hình 1: Các mối quan hệ của các chủ thể trên thị trường chứng khoán

Thị trường chứng khoán thúc đẩy tiết kiệm và đầu tư thông qua cơ chế tạo điều kiện để nhà cho vay và người đi vay gặp nhau. Chính qua cơ chế này mà các công ty cổ phần đại chúng có thể đưa cổ phiếu ra thị trường rất dễ dàng nhằm huy động vốn phục vụ cho mục tiêu phát triển doanh nghiệp. Nên tất cả các quốc gia trên thế giới đều xem *phát triển thị trường chứng khoán làm nền tảng để phát triển kinh tế*.